

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu õppekava
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Sandra Kremann

**NOORTEKESKUSES TOIMUVA MITTEFORMAALSE ÕPPE MÕJU
NOORTELE NENDE ENDI TÕLGENDUSTE ALUSEL**

Bakalaureuse töö

Juhendaja: Merle Linno

Tartu 2018

Autorideklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sandra Kreman

28.05.2018

ABSTRACT

Non-Formal Education in the Youth Centres and the impact explained by the youth themselves.

The aim of this Bachelor's thesis is to understand the concept of how do the youth feel about the non-formal education, a teaching method that is used in the Youth Centres, and of how does it support their development and learning.

1. What do the youth think, why did they participate in the youth center's activity?
2. What do the youth think, what did they learn from having been to youth center?
3. What do young people think of what impact may having been involved in the youth center's activities have on their future?

The first part, the theoretical base will give the overview about the target youth group, the three different teaching methods, including non-formal education, the social issues affecting young people, Estonian youth work overall and of youth worker's speciality.

The reason why young people go to youth centers is mainly because of their problems at home, lack of hobbies, also their wish to spend time indoors with friends, as well as good advertisement from other friends.

The reason why the interviewed youth have maintained visiting the youth centers is because they felt welcomed there, as well as their time was occupied with variety of activities, whereas they also had a nice opportunity to spend some time indoors with friends.

The youth developed their planning and organizing skills. They also learned about teamwork and social skills.

The youth who have participated in youth work's activities have an advantage in the competing labor market, because they are more open to different specialities, as they may be more experienced than other young people, thanks to practice through youth centre's activities.

Many of the youth feel that they would be completely different people if they had not been participating in youth center's activities.

SISUKORD

ABSTRACT	3
SISSEJUHATUS	6
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE.....	7
1.1 Ülevaade sihtrühmast.....	7
1.1.2 Teismeiga.....	7
1.2 Sotsiaalsed probleemid noorte seas.....	8
1.2.1 Noorte töötus.....	9
1.2.2 Riskikäitumine	10
1.2.3 Vaimne tervis	11
1.3 Õppemeetodid	12
1.3.1 Formaalne õpe.....	12
1.3.2 Informaalne õpe	13
1.3.3 Mitteformaalne õpe	14
1.4 Noorsootöö Eestis.....	15
1.4.1 Noorsootöötajate amet Eestis	16
2. PROBLEEMISEADE	18
3. METOODIKA	19
3.1 Andmekogumismeetod.....	19
3.2 Andmete kogumise protsess.....	19
3.3 Uurimuse eetiline aspekt	20
3.4 Andmeanalüüsimeetod.....	20
4. ANALÜÜS JA ARUTELU	21
4.1 Noortekeskusesse jõudmine	21
4.2 Peamised tegevused noortekeskuses	23
4.3 Noortekeskuse mõju noore inimese elu erinevatele valdkondadele.....	25
4.3.1 Mõju koolis käimisele.....	25

4.3.2 Mõju elukutse valikule.....	26
4.3.3 Mõju eraelule	27
4.3.4 Mõju väärtustele.....	28
4.3.5 Mõju käitumisele	29
4.3.6 Mõju tööturul hakkama saamisele	30
4.3.7 Mõju suhetele.....	31
4.4 Noortekeskuses käimisest saadud õpiväljundid.....	32
4.5 Eemale jäämise põhjused.....	35
KOKKUVÕTE	37
KASUTATUD KIRJANDUS	38

SISSEJUHATUS

Suur osa noore õppimisest ja arengu toetamisest toimub kodus või koolis. Lisaks nendele, on loomulik, et noored otsivad ka meelelahutuslikke tegevusi. Vaba aja veetmise võimalusi on väga palju, kuid üheks võimaluseks on saada osa noorsootöötajate pakutavatest teenustest. Üheks teenuseks võib olla avatud noortetuba, mida pakuvad noortekeskused.

Mitteformaalne (i.a) koduleht kirjutab, et noorsootöö on üks olulisemaid valdkondi, mis toetab noorte õppimist väljaspool kooli ja, et noortekeskuses toimub lisaks teistele tegevustele ka mitteformaalne õpe.

Kuna noortekeskus võib tunduda noorele lihtsalt vaba aja veetmise vormina, kuid tegelikult on seal taga mitteformaalse õppe eesmärgistatud tegevused. On oluline uurida, mida noored ise räägivad noortekeskuses toimuvast mitteformaalsest õppes, mis moodi see toetab noorte õppimist, arengut ja kuidas noored ise tajuvad õpimomendi olemasolu.

Kasutasin kvalitatiivset uurimismeetodit ning viisin läbi poolstruktureeritud individuaalintervjuud. Intervjuudega soovin saada vastuseid uurimisküsimustele:

1. Mida räägivad noored sellest, miks nad osalesid noortekeskuste tegevustes?
2. Mida räägivad noored sellest, mida neile andis noortekeskuses käimine?
3. Mida räägivad noored sellest, missugune mõju on noortekeskuses käimisel edasisele eluteele?

Uurimistööd teoreetilises pooles annan ülevaate noorte sihtrühmast, kolmest erinevast õppemeetodist sh ka mitteformaalse õppe kohta, noori puudutavatest sotsiaalsetest probleemidest, Eesti noorsootööst ja noorsootöötaja ametist.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

1.1 Ülevaade sihtrühmast

Noorte vanuselisi definitsioone on mitmeid. Euroopa Liidus on peamiselt kasutusel definitsioon, kus noor on 15-29. aastane isik (Eurostat, 2017). Eesti Noorsootöö seadus (RT I 2010, 44, 262) §3 ütleb, et Eestis on noor 7.-26. aastane füüsiline isik.

Statistikaameti (2017) andmetel oli 2016. aastal 7-26 aastaseid isikuid Eestis 283 350. Kuigi sündide ja laste ning noorte osakaal on vähenenud on tegemist suure sihtrühmaga, sest iga unikaalne noor kogu noorte ja laste hulgast vajab omamoodi lähenemist, suunamist ja õpetamist, et neist kasvaksid täisväärtuslikud ühiskonna liikmed.

“Kodanikuaktiivsuse kujundamine koos Euroopa noorega: poliitika, praktikad, väljakutsed ja lahendused” (Amnå ja Ivarsson, 2016) uuringu tulemused, kus uuriti 8 Euroopa riiki, nende 58 poliitdokumenti ja intervjueriti 112 poliitikakujundajat näitab, et laias laastus nähakse Euroopas noori sarnaselt- noored on ühest küljest haavatav grupp ning samas ka rahvuslik rikkus.

1.1.2 Teismeiga

Eriksoni teooria (Erikson, 1963 viidatud McLeod, 2018 järgi) kohaselt on 8 arengufaasi. Käesolevalt võtan vaatluse alla viienda faasi, mis on seotud kõige rohkem uurimistöö sihtrühma vanuserühmaga ehk noortega. Viendas faasis, 12-18. aastastena, toimub identiteedi leidmine ja rollisegadus. Murdeas toimub oluline üleminek lapsepõlvest täiskasvanuikka. Siis muututakse iseseisvamaks, hakatakse mõtlema karjääri, suhete, perekonna ja kodu peale. Samuti hakatakse identiteeti moodustama.

Murdeiga on väga kriitiline aeg noore jaoks, sest selles vanuses kujuneb välja suur osa identiteedist- noor õpib ennast ja enda positsiooni ühiskonnas paremini tundma. Tänu identiteedi otsingutele ta hakkab paremini mõistma missugust karjääri ta soovib, missugused inimesed sobivad tema iseloomule kõige paremini. Luuakse ideemudel tuleviku kodust ja perest. Kindlasti ei ole mureas kujunenud identiteet lõplik, kuid see annab suuna.

Anne Kleinberg (2015) kirjutab, et riskikäitumine peegeldab teismelise tegevusele suunatust, nad otsivad sõltumatust ja autonoomiat ning tahavad ennast maailmas defineerida“. Samuti kirjutab ka, et „mingi eksperimenteerimine on peaaegu vältimatu ja selle täielik puudumine on seotud märkimisväärse inhibeeritusega.

Enda positsiooni leidmise protsessi käigus on loomulik tunda ka rollisegadust, sest välja kujunemata identiteedi tõttu ka leia noor kohe ka enda rolli. Rollisegadust võib mõnevõrra lahendada ka eksperimenteerimine. Samas ei tohiks olla eksperimenteerimine nii suur, et see muutub riskikäitumiseks, sest see võib olla eluohtlik noores eas.

Postimehe artikkel (2016) ütleb EMORI uuringu põhjal, et noored on ekstravertsed ja elavad pigem väljapoole. Noored peavad oluliseks tervise eest hoolitsemist, hariduse saamist, tööga kindlustatust ja peret. Nad peavad arvamuslimidriteks vanemaid ja peret. Nad on mõjutatud sõpruskonna arvamusest ja käitumisest.

Noorte jaoks on väga olulised sõbrad, pere ja ollakse palju mõjutatud välistest teguritest. See näitab, et selles vanuses ollakse väga sõltuvad teistest inimestest. Sarnaselt Eriksoni teooriale näitavad ka tänapäevased uuringud, nagu näiteks eelnev EMORI uuring, et noored mõtleavad teismeeas karjäärist ja perest.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et teismeiga on keeruline aeg, sest selles vanuses toimub suurem osa identiteedi otsimisest ja leidmisest. Sellega võivad kaasneda rollisegadused, mis omakorda toovad kaasa eksperimenteerimise. Noorte jaoks on äärmiselt olulised suhted, kuid samas mõeldakse ka tervise, hariduse, töö ja pere peale.

1.2 Sotsiaalsed probleemid noorte seas

Noored on haavatav sihtrühm ning seetõttu on nad seotud väga suurel hulgal erinevate sotsiaalsete probleemidega. Käesolevas peatükis võtan vaatluse alla kõige suuremad sotsiaalsed probleemid, mis Eestis noori ähvardavad ning mida võivad ennetada noortekeskuses osalemine ja noorsootöötajate kui professionaalidega pidev kontaktis olemine.

1.2.1 Noorte töötus

Üheks noori ähvardavaks probleemiks on töötus - Statistikaameti andmetel (2016) oli 2015. aastal tööturult ja õpingutelt eemal 29 200 15-29-aastast noort. See teeb 12,5% vastavast vanuserühmast.

Tegemist on Eestis suure probleemiga, sest neid noori, kes ei ole parasjagu seotud töö ega kooliga, on Eestis suur hulk.

Tööturult ja õpingutest eemalolevaid noori kutsutakse NEET-noorteks. Tegemist on noortega, kes on pikaajalised töötud, mitteametlikud juhutöölised, väikelaste noored emad, ohtliku eluviisiga õigusrikkujad, seiklejad ja liikumis- või vaimupuudega isikud (Kasearu ja Trumm, 2013). NEET-noore staatusesse sattumine võib olla seotud väga paljude erinevate teguritega, see võib olla enda valik nagu näiteks väikelaste emade, juhutöölise ja seiklejate puhul. Samas võib see olla seotud ka muude teguritega, mille muutmine ei ole otseselt noore enda teha nagu näiteks tervises seisund.

NEET-noore risk on kalduda eemale ettemääratud eluteelt, mis võib omakorda tekitada muid keerulisi sotsiaalseid olukordi ja probleeme (Kasearu ja Trumm, 2013). Noorte puhul võib ettemääratud eluteena tõlgendada kohustust omandada haridus, leida töö, luua perekond. Kui ühtegi nendest ei toimu võivad noored tunda ennast väljaheidetuna sotsiaalsetest tegemisest. NEETS – Understanding young people who are Not in Education, Employment or Training (i.a) kohaselt võib sotsiaalne tõrjutus ja põgenemine virtuaalellu muuta neid vähemotiveerituks, mis omakord võib viia neid kuritegelikule teele ja riskikäitumiseni. Kui noored on vähemotiveeritud siis nad ei soovi tööl käia ning raha saamiseks võidakse tegelema hakata kriminaalsete tegevustega.

NEET-nooreks olemine, olgu see siis nende enda valik või mitte võib noorteni tuua raske majandusliku olukorra, mis omakorda võib lisaks veel põhjustada ka teisi sotsiaalseid probleeme.

Selleks, et Eestis NEET-noorte probleemi vähendada on Haridus- ja Teadusministeeriumis , 2015. aastal kinnitatud käskkirjaga, tegevused, mille üldnimeks on „Tõrjutusriskis noorte

kaasamine ja noorte tööhõive valmiduse parandamine“. Tegevuste elluviijaks on märgitud Eesti Noorsootöö Keskus. Tegevuse eesmärgiks on noorsootöö teenuste jõudmine uute noorteni ning noorte noorsootöös osalemise võimaluste laiendamine. Samuti soovitakse noorte konkurentsivõimet tõsta ja noore tööeluga kokkupuudet suurendada.

Selline plaan näitab otse, et Eestis on NEET-noorte hulga vähendamise suur vastutus just noorsootööl, mille üheks liigiks on noortekeskused. Probleemi lahendamiseks on ka loodud Noorte Tugila, mis teeb aktiivset koostööd noortekeskuste ja sealsete töötajatega ning mille eesmärk on toetada NEET-noori.

1.2.2 Riskikäitumine

Noores eas üritatakse kombata piire, leida iseennast nii indiviidina kui ka grupiliikmena. Piiride kompamine võib ka tähendada, et tehakse midagi, mis on seadusega keelatud või lihtsalt kahjulik noorele kasvavale organismile.

Nina S. Mount (2015) kirjutab enda artiklis, et noored kalduvad riskikäitumisele, sest noorukieas suureneb huvi vastastikuste suhete vastu ning ajuuringud näitavad, et paljud ajuosad muudavad noorukid tundlikumaks vastastikusteks suheteks.

See tähendab, et kui noored peavad mingeid otsuseid või valikuid tegema siis mängivad väga suurt rolli välised tegurid- maine sõprade seas, populaarsus ja teised inimesed. Tehakse sõprade ees hea maine saavutamiseks asju, mida võib nimetada ka riskikäitumiseks. Samas kui täiskasvanud ei ole nii mõjutatud erinevatest välistest teguritest.

Kriminaalpoliitika kodulehekülg (2018) kirjutab: “Laste riskikäitumise vähendamiseks tuleb arendada laste sotsiaalseid oskusi ja vägivallavabu konfliktilahenduse oskusi. Vaja on suurendada teadmisi vägivalla, isikupuutumatus ja soolise võrdõiguslikkuse kohta.”

NFE book (Novosodova jt, i.a) järgi on konfliktilahendamise oskus üks oskustest, mida saab õppida läbi mitteformaalse õppe. Noortekeskustes toimub enamasti mitteformaalne õpe, mis tähendab, et see on üks oskus, mida noored noortekeskusest õppima peaksid.

Teismelisena on normaalne kompida piire, kuid see ei tohiks muutuda riskikäitumiseks. Riskikäitumise vähendamiseks tuleks õpetada erinevaid sotsiaalseid oskuseid, mis on mitteformaalse õppe üks õpiväljunditest.

1.2.3 Vaimne tervis

Maaailma Tervisorganisatsiooni (2014) definitsioon vaimse tervise kohta ütleb, et tegemist on heaoluseisundiga, milles inimene realiseerib oma võimeid, tuleb toime igapäevase elu pingetega, suudab töötada tootlikult ja tulemusrikkalt ning on võimeline andma oma panuse ühiskonna heaks.

See tähendab, et inimene kasutab ära enda potentsiaali, suudab toime tulla elu raskustega ja tema tegevused on tulemusrikkad.

Vaimse tervise küsimus on noorte seas muutunud oluliseks probleemiks. Tervise Arengu Instituudi (2017) uuringute kohaselt on noorte seas vaimse tervise probleemi levik suurenenud ja üha enam kogetakse depressiivseid episoodide, uinumiskraskusi ja üleväsimust. Samuti võib leida TAI (2017) kodulehelt, et: “Heaoluriikides on vigastused noorukieas kõige sagedasemaks surmapõhjuseks ja nii ka Eestis. Kuigi õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade läbi elu kaotanud kuni 24-aastaste noorte arv on pidevalt vähenenud, on siiski sagedasemaks surmapõhjuseks noorte seas õnnetusjuhtumid ja enesetapud. Vigastuste ennetamiseks on oluline pöörata kodus, haridusasutustes ja kodukohas laiemalt tähelepanu nii füüsilise keskkonna turvalisusele kui ka teguritele, mis mõjutavad noore heaolu, käitumist ja tervisega seotud otsuseid.”

Vaimse tervise definitsiooni järgi tuleks hea vaimse tervise korral toime tulla elu raskustega, kuid kuna Eesti noorte seas on palju enesetappe, õnnetusjuhtumeid, depressiivsust ja unehäireid siis võib öelda, et tegelikult on vaimse tervise probleeme noorte seas päris palju.

Noorsootöötajate kutsestandard tase 6 (2012) ütleb, et noorsootöötaja peab tutvustama tervislikku eluviisi, märkama riskikäitumist ja reageerima sellele asjakohaselt, kaasates vajaduse korral spetsialiste.

Kui noorsootöötaja märkab noore enesetapu mõtteid, depressiivsust, unehäireid või muid riskikäitumisi siis on tema kohustus olukorrale reageerida. Kui noorsootöötajal endal puuduvad spetsiifilised teadmised siis tuleks kaasata ka teisi spetsialiste, et noor saaks abi.

Kokkuvõtvalt, Eestis on probleeme noorte inimeste vaimse tervisega, sest meil on palju enesetappe, õnnetusjuhtumeid, depressiivsust ja unehäireid. Vaimse tervise probleeme saab lahendada koduses keskkonnas, haridusasutuses või kodukohas laiemalt teemast rääkimine ja probleemile tähelepanu pööramine. Noorsootöötaja peab kutse kohaselt pöörama tähelepanu tervislikule eluviisile, mis omakorda tähendab ka vaimse tervisega tegelemist.

1.3 Õppemeetodid

Õpetamise viisid jagunevad kolmeks. On olemas formaalne õpe, informaalne õpe ja mitteformaalne õpe. Noorteseire aastaraamatu (2017) kohasel defineeritakse neid termineid lähtuvalt kolmest tunnusjoonest. Esimene tunnus on seotud eesmärkidega- kas õppimine sisaldab eesmärki? Teine oluline küsimus on tahe- kas õppimine on tahtlik? Kolmandaks küsimuseks on tunnistuse ja klassifikatsiooni omandamine ehk kas õpitu tulemusena omandatakse seda tõendav dokument. Kõik kolm õpetamise viisi on võrdselt tähtsad, sest nad täiustavad üksteist, igaühe kaudu õpitakse erinevaid oskuseid ja neil on ka erinevad eesmärgid. Tutvustan neid järgnevalt lühidalt.

1.3.1 Formaalne õpe

Põhikooli- ja gümnaasiumi seaduses (2010) § 9 ütleb, et Eestis on isik koolikohustuslik kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. See tähendab, et noored veedavad suurema osa argipäevast koolis. Koolis toimub formaalne õpe- mis toimub vastavalt riiklikule õppekavale ning seda viivad läbi kvalifitseeritud õpetajad.

Põhikooli- ja gümnaariumi seaduses (2010) tuuakse välja, et üldhariduskoolis toetatakse õpilase vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Luuakse tingimused õpilase võimete tasakaalustatud arenguks ja eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.

Formaalne õpe on Noorteseire aastaraamatu (2017) kohaselt eesmärgipärane, tahtlik ja selle tulemusena saadakse tunnistus või kvalifikatsioon.

Kool toetab ja arendab noori kõikides arengufaasides ja väga mitmekülgselt. Kooli mõju oskuslikuks täiskasvanuks kasvamisel on suur, kuid noore inimese arengut toetavad ka teistsugused tegurid.

1.3.2 Informaalne õpe

Üheks teguriks võib olla näiteks igapäevaelu situatsioonidest õppimine, mida võib kutsuda ka teisisõnu informaalseks õppeks. Noorteseire aastaraamatus (2017) kirjutatakse, et tegemist on õppija seisukohast lähtudes eesmärgistamata õppimisega ja see toimub igapäevaelu käigus. Tihti viidatakse informaalsele õppele kui elukestvale kogemuste kaudu õppimisele, kus kogu sotsiaalne keskkond on potentsiaalne õppeallikas.

Informaalses õppes on kogu sotsiaalne keskkond infoallikas ning õppimine võib toimuda noore jaoks nähtamatult. Informaalne õppimine võib toimuda absoluutselt igal pool- sõbraga suheldes, linna peal kõndides, kodus olles, noortekeskuses, samuti ka koolis.

Noorteseire aastaraamat (2017) ütleb, et informaalset õppet puuduvad õpieesmärgid, õppimine ei ole kavatsuslik. Kuna puuduvad konkreetsed eesmärgid ja õppimine toimub mitte kavatsetult siis ei ole midagi, mida tunnistuse või kvalifikatsiooniga hinnata.

Informaalne haridus viitab protsessile, kus üksikisik omandab hoiakuid, väärtusi, oskusi ja teadvustab haridusmõju igapäevastest kogemustest (perekond, naabrid, turg, raamatukogu, massimeedia, töö, mäng, jne) (Novosadova jt, i.a).

Elu jooksul tuleb ette väga palju erinevaid situatsioone, mis ei ole sõltuvad meist endist. Need olukorrad tahes tahtmata muudavad ja kujundavad meid. Meie väärtused muutuvad aja jooksul, me saame uusi oskuseid ning õpime iseennast paremini tundma. Kogu see protsess ongi informaalne õpe.

1.3.3 Mitteformaalne õpe

Mitteformaalne õpe kuulub oma struktureerituse ja eesmärgistamise poolest informaalsete ja formaalsete õppe vahele.

Novosadova jt kohaselt (i.a) annab mitteformaalne õpe noorele inimesele võimaluse arendada “pehmeid väärtuseid”, mida formaalse õppe keskkonnas arendatakse vähe või üldse mitte. Nendeks oskusteks võivad olla näiteks suhtlemine, meeskonnatöö, organisatsiooni ja konfliktide haldamine, kultuuridevaheline teadlikkus, juhtimine, planeerimine, korraldamine, koordineerimine, praktilised probleemide lahendamise oskused, meeskonnatöö, enesekindlus, distsipliin ja vastutus.

Mitteformaalne (i.a) koduleht kirjutab, et mitteformaalset õpet iseloomustavad eesmärgipärasus, kavatsuslikkus, vabatahtlikkus, õppijakeskus, paindlik lähenemine, kättesaadavus ning individuaalse ja sotsiaalse õppimise tasakaal. Mitteformaalne õpe ei ole juhuslik, selles on oluline roll õppija motivatsiooni ja enesetäiendamise vajadusel. Selle struktuur ja protsess on paindlik. Mitteformaalne õpe peaks olema kättesaadav olenemata varasemast kogemusest, oskuste-teadmiste tasemest või majanduslikust olukorrast.

Mitteformaalse õppe meetodi kasutajateks võivad olla näiteks noortekeskused. Sinna saavad tulla noored vabatahtlikult. See on keskkond, mis ei meenuta koolikeskkonda, kuid seal omandatakse olulisi oskuseid ja pädevusi. Sealsed tegevused on noorte jaoks eesmärgistatud. Noorsootöötajad saavad anda noortele individuaalseid tegevusi, kuid ka organiseerida grupitegevusi.

Formaalses õppes tehtud vead on karistatavad näiteks tunnist välja saatmisega või halva hindegaga. Informaalses õppes on käibel ütlus, et “me õpime oma vigadest” ning mitteformaalses õppes on vigade tegemine väga oodatud, et seejärel saaks selgitada ja areneda paremuse poole (Novosadova jt, i.a)

Kokkuvõtvalt, noortekeskuses on noorsootöötajad need, kes suunavad noori ning vigade korral selgitatakse olukorda ning proovitakse areneda paremuse poole. Vigadest õpitakse selleks, et

saaks muutuda paremaks ja tublimaks nooreks, kellel on kindel väärtuspagas ja kes saab iseendaga hästi hakkama.

1.4 Noorsootöö Eestis

Haridus- ja Teadusministeeriumi (2017) kohaselt on Eestis noorsootöö struktuurideks noortekeskused, huvikool, noorteühingud, noortemalev, noorte püsi- ja projektilaagrid, noorsootööühingud, noorte osaluskogud ja noorsootöö koolis.

See tähendab, et noortekeskused on üks struktuuri osa väga mitmetest erinevatest noorsootööga tegelevatest institutsioonidest. Kuigi teisi erinevaid noorsootöö struktuure on mitmeid ütleb Haridus- ja Teadusministeeriumi (2017) kodulehekülg, et noortekeskused on kõige laiema noorsootöö teenuse amplituudiga ja peamine noorsootöö teostaja Eestis.

Põhjus, miks noortekeskused on Eestis noorsootöö peamised teostajad ja kõige laiema amplituudiga on see, et see on mõeldud kõikidele noortele olenemata nende rassist, soost, sotsiaalsest seisusest või muudest teguritest. Noortekeskustel peaks olema valmisolek võtta vastu kõiki noori, kes soovivad. Noortekeskuses käimiseks ei ole noortel sotsiaalseid, majanduslikke või muid piiranguid.

Noorsootöö esindajateks ja ka suuna andjateks on ajalooliselt olnud kogudused, seltsiliikumised ja õpilasuühingud. Eestis avati esimene noortekeskus 1998. aastal, kus tehti noorsootööd avatud noortekeskuse mõistes (Taru, Pilve, Kaasa, 2015)

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse (2014) kodulehekülg ütleb, et avatud noorsootöö eesmärk on pakkuda noorele inimesele vabatahtlikkuse alusel osalemise võimalusi, et toetada tema aktiivsust ja toimetulekut ühiskondlikus elus.

Noortekeskuste tegevuste eesmärk on aktiveerida noor inimene ning noortekeskuses õpivad noored toimetulekut raskuste ja iseendaga. Kui toimub tegevuste käigus oskuste arendamine siis on tulevikus väiksem võimalus, et noor vajab probleemide lahendamiseks kõrvalist abi.

Tartu linnas tegutsevad nii munitsipaal- kui mittetulundusühingute hallatavad keskused. Noorsooteenistusega seotud noortekeskuste külastatavus kokku on keskmiselt 2500 unikaalselt noort aastas (Tartu linna kodulehekül, 2018).

Kui juba lastest peale kasvatatakse toimetulevaid noori, siis aja jooksul vajatakse vähem kõrvalist abi. See omakorda võimaldab riigil suunata olemasolevaid ressursse mujale. Sotsiaalkindlustusameti (i.a) koduleht ütleb, et „Probleeme ennetada on alati kasulikum kui tegeleda tagajärgedega“.

1.4.1 Noorsootöötajate amet Eestis

Rajaleidja (2010) ütleb, et noorsootöötajad võib tinglikult nimetada abistavate ametite hulka, sest neil on suur võimalus mõjutada ja suunata noorte arengut. Samuti ütleb Rajaleidja (2010), et noorsootöö on tinglikult jaotatud 10 valdkonnaks, mille hulka kuulub erinoorsootöö; noorte huviharidus ja huvitegevus; noorte teavitamine; noorte nõustamine; noorsoouuringud; noorsootööalane koolitus; noorte tervistav ja arendav puhkus; noorte töökasvatus; rahvusvaheline noorsootöö; noorte osalus.

Noorsootöötaja amet on väga mitmekülgne ja kindlasti olenevad täpsemad tööülesanded tööd pakkuvast kohalikust omavalitsusest või asutusest. Noorsootöötaja valdkondade põhjal võib järeldada, et noorsootöötaja peab olema pädev huvijuhtimise teemadel, sest tuleb leida erinevaid tegevusi noortele ja edendada mitteformaalset õpet. Samas on noorsootöötaja töö palju ühist ka sotsiaaltöö valdkonnaga, sest tuleb ette teavitamist, mis võib olla seotud ennetustööga ja ka nõustamine, mis on sotsiaaltöö valdkonnas levinud.

Sarnaselt paljudele teistele ametitele on ka noorsootöötajal võimalik taodelda kutset. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse kodulehekül (i.a) ütleb, et kutseid on kokku 3- tase 4, tase 6, tase 7. Mida kõrgem tase seda ka suuremad kvalifikatsiooni nõuded kehtivad.

Kutse-eesitika noorsootöös (i.a) ütleb selgelt, et noorsootöötaja peab tegutsema avatult, läbipaistvalt, suhtuma empaatiaga noore seisukohtadesse, on salliv, innustav, kaasab noori tegevustesse, ta pöörab tähelepanu sellele, et tegevused, sh ka noore poolt algatatud tegevused, võimaldaksid noorel omandada uusi teadmisi, oskusi, kogemusi ja nendest õppida ning tagab

võimalused selle teadvustamiseks. Samuti lähtub ta sotsiaalse võrdsuse, elukestvaõppimise ja edasisidestusoskuse arendamise ja rakendamise põhimõtetest.

Kutse taotlemise võimalus näitab, et tegemist on kindlate ülesannete, eetika ja kompetentsinõudega amet, mis sobib kindlat tüüpi inimestele. Noorsootöötaja amet nõuab, et ollakse pidevas interaktsioonis noortega, vajadusel pakutakse abi ja suunatakse. Samuti leian noorsootöötaja kutse-eetikat lugedes, et noorsootöötaja peaks olema ise eeskujuks noorele inimesele erinevate sotsiaalsete oskustega.

Noorsootöötaja on amet, millel on selged kvalifikatsiooni nõuded, kutse ja ka kutse-eetika. Selles ametis olev inimene peab pidevalt toetama ja innustama noori. Samuti võiks olla noorsootöötaja ise eeskujuks noortele arenevatele inimestele.

2. PROBLEEMISEADE

Haridusministeeriumi poolt loodud „Noortevaldkonna arengukava 2014-2020“ (i.a) kohaselt on hetkel Eesti võtnud noortevaldkonnas fookusesse noorte seisukohast lähtudes järgmised eesmärgid:

- Rohkem võimalusi loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistegevuseks.
- Ebavõrdsete olude mõju vähendamine noore arenguvõimalustele ja tõrjutuse vältimine.
- Aktiivne osalus kogukonnas ja otsustes.
- Edukas tööturul.
- Kvaliteetne noortepoliitika ja noorsootöö.

Teisisõnu noorsootöö annab loova mõtlemise, omaalgatusliku tegutsemise, peaks muutma noori aktiivseteks nii kogukonnas kui ka isiklikes otsustes, vähendama tõrjutust ja suurendama arenguvõimalusi, mille tulemusena noor on hiljem edukas tööturul.

Käesolevas uurimistöös keskendun noortekeskuste noorsootööle, sest tegemist on kõigile kättesaadava ja tasuta teenusega ning selles osalemine ei sõltu noore sotsiaalsest seisundist.

Noortekeskuse noorsootöötajad peavad tegema sellist tööd, mis lähtuks arengukavast, et noor omandaks loetletud oskused.

Noortekeskuses toimuva mitteformaalne õpe aluseks on väärtuskasvatus ja ennetustöö mis võivad ära hoida tulevasel elus sotsiaalsete probleemide tekkimist nagu näiteks: tõrjutust, mõnuainete sõltuvust, kuritegelikkust, vaesust, töötust jm.

On oluline teada, kuidas noored ise tõlgendavad noorsootöö tegevusi ja millist mõju nad näevad, et see neile avaldas. Nii saame teada, milline on antud tegevuste mõju noore edasisele elule.

Uurimistöös soovin saada vastused kolmele uurimisküsimusele. Soovin teada saada: Mida räägivad noored sellest, miks nad osalesid noortekeskuste tegevustes? Mida räägivad noored sellest, mida neile andis noortekeskuses käimine? Mida räägivad noored sellest, missugune mõju on noortekeskuses käimisel edasisele eluteele?

3.METOODIKA

Kvalitatiivne uurimisviis keskendub igapäevaelu mikrotasandi interaktsioonidele ja kvantitatiivne uurimisviis keskendub makrotasandi interaktsioonidele (Crossman, 2018). Uurimistöö tulemusena soovisin teada saada noorte mõtteid ja tundeid seoses uurimistöö teemaga. Üksikisiku mõtted ja tunded on seotud mikrotasandiga ning seetõttu valisin kvalitatiivse uurimisviisi.

3.1 Andmekogumismeetod

Käesolevas uurimistöö andmete kogumiseks viisin läbi poolstruktureeritud individuaalintervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab kasutada varem koostatud intervjuukava, kuid samas lubab muuta intervjuu käigus küsimuste järjekorda (Lepik jt, 2014).

Valisin selle meetodi, sest minu arvates annab see intervjuueeritavale parema võimaluse jutustada lugu põhinedes intervjuuküsimustel ilma liialt intervjuuküsimustes kinni takerdumata.

Valisin intervjuude tegemiseks individuaalintervjuud kahel põhjusel. Esiteks, sest tänu sellele jääb noorte osalemine täiesti anonüümseks. Grupiintervjuude puhul võib olla risk, et noored räägivad sõpradele kellega koos grupis oldi, nii ei ole enam anonüümsust.

Teiseks põhjuseks oli soov takistada grupiprotsesside tekkimist, sest fookusgrupi intervjuus respondendid suhtlevad omavahel, stimuleerivad üksteist ja tekkivad loomulikud grupiprotsessid võivad vastuseid mõjutada (Vihalemm, 2014).

3.2 Andmete kogumise protsess

Individuaalintervjuud toimusid 5 noorega, kes on teismeeas kõik olnud aktiivsed ühes Tartu noortekeskuses üle 3 aasta. Valisin need noored, sest nendega oli mul olemas kontakt varasemast ajast. Enne intervjuueerimist küsisin luba lindistamiseks, mille iga noor ka mulle andis. Samuti informeerisin neid, et tegemist on anonüümse intervjuuga ja, et nende isik jääb

lõpuni anonüümseks. Intervjuud viisin läbi märtsikuus 2018. Intervjuu oli ülesse ehitatud intervjuuküsimustel, mis omakorda olid seotud uurimisküsimustega. Ühe küsimuse ajal näitasin noortele (Novosadova jt, i.a) mitteformaalse õppe pakutavatest „pehmete väärtuste“ õpiväljunditest (vt. 1.3.3) ja palun noortel valida vähemalt kolm oskust, mida nad on noortekeskuses käies saanud.

Intervjuu ajal täpsema info saamiseks kasutasin ka kuulamisvastuseid nagu näiteks peegeldamist, ümbersõnastamist ja kokkuvõtmist. Intervjuude pikkused varieerusid 14-30 minuti vahel. Ühe intervjuu viisin läbi kohvikus ning ülejäänud vaiksuses käsitööpöps pärast sulgemist.

Pärast intervjuusid transkribeerisin lindistatud intervjuud grammatiliselt korrastamata, et olla kindel, et noorte öeldu ei oleks transkribeerimisest mõjutatud.

3.3 Uurimuse eetiline aspekt

Osa intervjuueeritavatest olid alaealised ja alaealiste intervjuueerimiseks peaks olema lapsevanema luba. Lastekaitse seadus § 5 lõige 4 (2014) ütleb, et „igal lapsel on õigus iseseisvaks seisukohavõtuks kõigis teda puudutavates küsimustes ning õigus väljendada oma vaateid“. Samuti ütleb Lapse käsitlemise käsiraamat (2016), et tänapäeval on laps subjekt, keda kaasatakse teda puudutavatesse küsimustele. Laste õiguste konventsioonist (1991) leiame veel, et lapsel on õiguse väljendada oma vaateid vabalt kõikides teda puudutavates küsimustes.

Lastevanemate luba ei küsinud ma, sest tänapäeval on laps subjekt, lastel on õigus vabalt väljendada enda arvamust, intervjuueeritavad noored on vähemalt 16.aastased ja intervjuueeritav teema ei olnud tundlik.

3.4 Andmeanalüüsimeetod

Analüüsimeetodiks valisin sisuanalüüsi, sest see lubab võtta arvesse ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning mitmeste konnotatsioonide erinevaid tõlgendamisvõimalusi (Kalmus, Lasso, Linno, 2015). Tänu sisuanalüüsile sain lugeda ka tähendusi ridade vahelt.

4. ANALÜÜS JA ARUTELU

Käesolevas peatükis analüüsin kogutud andmeid ning seejärel arutlen esile kerkinud teemade üle.

Teemade ilmestamiseks kasutan intervjueeritavate tsitaate, mis on esitatud muutmata kujul. Väljajäetud tekstiosad tähistan märgendiga /../.

Noorte anonüümsuse säilitamiseks muutsin ära intervjueeritavate nimed. Muudetud nimedeks on Elina, Annika, Laura, Ragnar ja Margit, kellest kõige vanem on 21.aastane ja kõige noorem 16.aastane.

4.1 Noortekeskusesse jõudmine

Kõik intervjueeritavad noored avastasid noortekeskuse lähedaste kaudu. Kolm nendest said kutse sõbralt ja teised kaks jõudsid noortekeskusesse läbi pereliikme soovitusel.

Laura käis esimene kord noortekeskust avastamas üksinda, kuid ehmus sealselt keskkonnast nii ära, et tuli nuttes koju. Järgmisel korral võttis ta kaasa klassivennad ning seejärel oli emotsiooni nii äge, et hakkas edasi käima.

“...siis ma läksin ja siis ma hakkasin nutma, sest seal olid mingid suured poisid ja tüdrukud. Ma olin hästi arg väiksenä. Siis ma hakkasin nutma ja jooksin ära koju, aga siis ma pärast läksin klassivendadega uuesti/.../see oli hullult äge ja siis selle kaudu.”

Laura esmane kogemus oli küll hirmuäratav, kuid vaatamata hirmutavale kogemusele, pakkus noortekeskus siiski talle piisavalt palju huvi, et minna seda uuesti avastama koos sõpradega. Koos sõpradega tundis ta ennast seal palju paremini ning hakkaski noortekeskuses edasi käima.

Margiti õde käis noortekeskuses juba enne teda ning Margit kuulis noortekeskusest tänu õele, kellega ta ka ühe korra kaasa läks ja ka edasi käima hakkas.

“ma vist kuulsin oma õelt sellest, ta rääkis seal on mingi mängud tasuta, nagu tundus, nagu selline mängumaa”

Kõik intervjueritavad noored läksid noortekeskust avastama sõpradega. See tähendab, et turvalise kaaslase, kellega koos minna, roll võib olla väga oluline esmasel noortekeskusesse sattumise korral. Vastasel juhul võib juhtuda nii nagu juhtus Lauraga, kes üksinda minnes ehmus seal toimuvast. Esimene negatiivne emotsioon võib olla saatuslikuks teiste noorte jaoks ning nad ei pruugi tagasi enam minna.

„Rahulolu noorte vaba aja võimalustega Tartus. Tegevustes osalemise seos noorte isikliku ja sotsiaalse arenguga” uuringu (2018) kokkuvõttest tuleb samuti välja, et peamine noortekeskuse kohta saadav infoallikas on sõbrad. Seejärel tulevad infoallikatena välja internet, kool, vanemad ja huvirühmakaaslased.

See tähendab, et noortekeskuste peamine reklaam liigub läbi inimeste, kellel on olnud positiivne kogemus ning kes soovivad jagada seda kogemust ka enda lähedastega. See omakorda paneb suure pinget noortekeskustele, et nende pakutav teenus oleks alati piisavalt hea, et noored jagaksid seda ka enda sõpradele. Ilma suusõnalise reklaamita oleks suur osa noortekeskuste reklaamist puudu.

See omakord kinnitab veelgi Postimehe artiklit (2016) EMORI uuringu põhjal, et noored on ekstravertsed ja elavad pigem väljapoole, nad peavad arvamusiidriteks vanemaid ja perekonda ning on mõjutatud sõpruskonna arvamusest ja käitumisest. Kui sõbrad või pere arvavad, et noortekeskuses on tore ning kutsuvad enda kaasa, siis noored lähevad ning hakkavad pidevalt teistega koos seal käima.

Noored hakkasid noortekeskuses pärast esimest korda edasi käima, sest sealne vastuvõtt oli tore ja neid kaasati kohe tegevustesse. Laura tõi välja, et tema käis ka seetõttu, et kodus olid keerulised ajad ja tal ei olnud huviringe. Elina arvab, et tema hakkas käima, sest teda kaasati kohe tegevustesse ja ta ei osanud öelda “ei”.

Ragnar: *“mulle meeldis seal, seal oli hea seltskond, seal sai hästi palju nagu rahulikult olla, tegevusi oli hästi palju, sai uusi tutvusi ja mängida. Rohkem vaba aega veeta. Ei olnud seda*

kuskil väljas passimist niisama nagu tänapäeva noored noh. Oli hästi palju tegevust ja hea seltskond oli seal.”

Ragnari arvates oli hea, et ei pidanud tegevusetat väljas olema vaid sai sõpradega koos hästi aega veeta kohas, kus oli palju tegevusi. Margit arvab, et noortekeskuses käimine tegi päeva paremaks ja seal viibimine oli hea aeg iseendale. See võib tähendada, et noortekeskuses tunnevad noored ennast vabamalt kui muudes keskkondades ning see vabalt olemise tunne muutiski Margiti päeva paremaks.

Noori tõukavad noortekeskusesse kodused probleemid, huviringide puudumine, soov veeta sõpradega koos aega ja samuti ka sõprade hea reklaam. Intervjueeritavad noored hakkasid noortekeskuses edasi käima, sest seal võeti neid hästi vastu, seal sisustati nende vaba aega ja neil on hea võimalus sõpradega ka niisama aega veeta siseruumides ilma suurema organiseeritud tegevusetat.

4.2 Peamised tegevused noortekeskuses

Küsid noorte käest nende peamiste tegevuste kohta noortekeskuses loetleti mitmeid erinevaid asju. Peamiselt jagunesid tegevused kolmeks: iseseisvad tegevused nagu näiteks õppimine või mängimine, ringides osalemine ja projektidega tegelemine.

Iseseisvad tegevused on justkui informaalne õpe, kus kogu sotsiaalne keskkond on õppeallikas. Kogu protsessi käigus toimub Novosadova (i.a) välja toodud hoiakute, väärtuste, oskuste omandamine.

Ringides osalemine ja projektidega tegelemine on mitteformaalse õppe tegevus, kus kõik on eesmärgipärane ning noori suunavad noorsootöötajad.

Laura: “alguses ma tegin seal kodutöid, kui ma eriti ei julgenud kellegagi rääkida veel. Siis järgmisena näiteks noorsootöötajad üritasid mind kaasata erinevatesse asjadesse”

Laura kogemus võib olla hea näide sellest, kuidas noortekeskuse ruumides esmalt tegeletakse informaalset õppimisega. Kui noored on keskkonnaga harjunud hakkavad noorsootöötajad noori

kaasama erinevatesse mitteformaalse õppe tegevustesse. Elina kaasati juba esimesel päeval näiteringi.

Elina: “kohe esimesel päeval kui ma sinna läksin ee..sellel ajal oli (noorsootöötaja nimi) oli ka noorsootöötaja seal ja ta vedas eest näiteringi ja kohe esimesel päeval (noorsootöötaja nimi) oli nagu, et tule sina ka, ma näen, et sulle täitsa meeldib näitlemine...no ja siis ma läksin näiteringi, kohe esimesel päeval, mitte kedagi ma seal ei teadnud aga ma läksin kohale (naerab)”

Elinat vastuvõttev noorsootöötaja oskas näha temas juba esimesel päev potentsiaali. Noorsootöötaja nägi näitlemist Elina tugevusena ning haaras võimalusest kinni, et see tugevust veelgi võimendada. See on välja toodud ka noorsootöötaja tase 6 kutsestandardis (2012), et noorsootöötaja üks tööülesannetest on noorte kaasamine ja osalusmotivatsiooni kujundamine, mis noorsootöötaja Elina puhul hästi kasutas.

Laura: “noortekeskuses ma avastasin, et mul on päris palju talenti või mitte, et ma nüüd olen imelaps, vaid igaiüks kes sinna läheb, noor, siis temas leitakse ülesse asjad milles ta väga hea on. Antakse talle mõista, et ta saab ükskõik milles hea olla kui ta seda harjutab. Kunst või lauajalgpall või mingid lauamängud või planeerimine, projekti ma ei tea”

Mitteformaalse õppe ja noorsootöötajate suunamise tulemusena luuakse eeldus, et noored õpivad paremini iseennast tundma. Proovides mitmeid erinevaid asju leiavad nad oskused, mis neid hästi välja tulevad ning ka neid, mis vajavad arendamist.

Enda lemmiktegevusteks lugesid noored peamiselt meelelahutuslikke tegevusi, kus peamine rõhk oli lõbutsemisel. Annika ja Margit mäletavad kõige paremini xboxiga Just Dance mängu mängimist, mis on üheskoos mängukonsoolil tantsumängu mängimine.

Isegi kui noortele tundub tegemist olevat ainult lõbusa mänguga siis tegelikult on sellel oma eesmärk, mis esmapilgul võib nähtamatuks jääda. Xboxiga aktiivsete mängude mängimine on liikumist soodustav tegevus, mis on interaktiivsel kujul tagatud ja sealt tulenevalt toimub ka tervisliku eluviisi soodustamine.

Laurale tuleb esimesena meelde lemmiktegevustest lauajalgpall, millest kujunes välja ka tema esimese projekti idee. Ragnari lemmikuks olid projektid ja Elina lemmikud olid tüdrukutering ja näitering.

Intervjuudest tuli välja, et esmalt tegeleti informaalsete õpetajatega, mis on mõnevõrra mugavam võõras keskkonnas oleva noore jaoks. Kui noor tunneb ennast turvaliselt siis kaasavad noorsootöötajad noori erinevatesse mitteformaalsete õpetustegevustesse. Noortele olid võrdselt olulised informaalne õpetaja ja ka mitteformaalne õpetaja, kuid noorsootöötajad soovivad informaalsete õpetuste muuta mitteformaalseks õpetuseks, sest nii on võimalik palju paremini vigadest õppida ja eesmärgipäraselt areneda.

4.3 Noortekeskuse mõju noore inimese elu erinevatele valdkondadele

Selles alapeatükis käsitletakse väljavalitud teemasid, sest need on noore inimese eluga seotud valdkonnad ja nendest rääkisid noored ise intervjuudest. Järelikult on tegemist noore elu oluliste valdkondadega.

4.3.1 Mõju koolis käimisele

Mõju koolis käimisele ja hinnetele 4 noort ei taju, kuid siiski tuleb hiljem välja, et koolis käimine on muutunud nende jaoks palju mõtestatumaks, sest on leitud endas anne, mida soovitakse arendada.

Elina: "Jaa, sellepärast, et see motiveeris mind õppima, sellepärast, et ma leidsin sealt elukutse, mida ma tahan teha. See on noorsootöö ja kui sa oled selle õige asja leidnud siis sa hakkad selle nimel pingutama, tänu sellele ma hakkasingi rohkem õppima. Tänu sellele olen ma see, kes ma olen."

Elina hinnangul mõjutas noortekeskuses käimine tema koolis käimist positiivselt, sest ta leidis enda jaoks eesmärgi, mis teda motiveeris. Elina jutus näeme seost noorsootöö eesmärkidega - noor leidis motivatsiooni- ta leidis endale haridusliku eesmärgi mille tulemusena ta võib olla edukam ka tööturul, sest teab, mis teda huvitab ja kelleks tahab saada.

Teised intervjuus osalenud noored küll ütlesid, et nende hindeid ja koolis käimist noortekeskuses käimine ei seganud, kuid samas lisasid Margit ja Laura, et prioriteet läks koolilt ära ning Laura arvab, et ta ei olnud tunnis enam nii väga vaimselt kohal vaid mõtles enda korraldatavatest projektidest. Samas ütles ta ka, et õpetajad olid selles suhtes mõistvad, sest nende arvates olid tema koolivälised tegevused mõistlikud.

Noortekeskusest enda talendi leidmine ja isikliku eesmärgi püstitamine muudab ka koolis käimise rohkem eesmärgipäraseks. Samuti võivad noored olla palju rohkem innustunud mingite asjade õppimisest, kui nad teavad, et neil tulevikus võib seda vaja minna eesmärgi saavutamiseks. Teisest küljest võib ka lõbus noortekeskuse elu olla riskiteguriks koolist eemale jäämiseks, sest noortekeskuses toimuvad tegevused võivad olla ahvatlevamad kui koolipingis istumine. Eriti tuleb arvestada seda, et üldiselt on noortekeskused avatud ka siis, kui osadel noortel on veel tunnid. Siin kohal tuleb mängu noorsootöötaja, kes märkab liiga vara saabuvat noort ning pärast seda saab teha koostööd kooliga.

4.3.2 Mõju elukutse valikule

Küsites intervjuu käigus noorte käest, kas noortekeskus on nende haridusteed ka mõjutanud siis vastavad 4 noort jaatavalt. Noortekeskuses käimine on aidanud kaasa karjäärivalikute selginemisele.

Elina leidis endale eriala, millega ta soovib tegeleda ning selleks on noorsootöö. Ta soovib saada noorsootöötajaks ning hakata muutma Eesti noorsootöö maastikku.

Annika: “mina olen selle suhtumisega, et inimene õpib kogu elu ja kui ma lähen nüüd peale 12. õppima projektijuhtimist ei tähenda, et ma ei võiks tulevikus ikkagi töötada astrofüüsikuna. ma pigem näen selles võimalust ennast mitmekülgsena hoida, et muidu ma olingi enamvähem veendunud, et peale gümnaasiumi lõppu mina keskendun täiesti füüsikale ja astronoomiale ja see saabki minu elu olema, aga nüüd on kuidagi teised küljed ka juurde tulnud mis ma kujutan ette, et võiksid ka edaspidi jääda minuga”

Annika, Ragnari ja Laura jaoks tähendas noortekeskuses käima hakkamine silmaringi avardamist ning nüüd on neil valikusse lisandunud veel mitmeid erialasid. Küsites neilt, et kas

see muudab nende elu keerulisemaks või lihtsamaks siis vastasid noored, et tänapäeva maailmas on elukestev õpe ja üks ei välista teist. Nad on rahul, et neil on mitmeid valikuid, mida tulevikus edasi teha.

Noortekeskuses käimise tulemusena leiavad noored mitmeid erinevaid erialasid, mis neid huvitavad. Kui noortel on suur kirg mitme eriala vastu siis on suur võimalus, et ta ka õpib elu jooksul mitut eriala ja tavapärasest noorest rohkem. Mis omakorda võib tähendada, et noortekeskuses käinud noortel on tulevikus tööturul eelis, sest nad ei karda elukestvat õpet ja on mitmekordselt haritud.

Margit tunneb, et tema ajal haridusest väga palju juttu ei tehtnud ning tema on rohkem abi saanud lähedastelt. Margit käis küll teiste noortega enam-vähem samal ajaperioodil noortekeskuses, kuid millegi pärast temani karjääriga seotud teemad ei jõudnud.

Noortekeskuses tehtu on noorte käimist mõjutanud. Lisaks nende enda mõtetele lisandus neile veel palju muid võimalusi, mida õppima minna. Noorte hinnangul valikuvõimalus ei tekitanud neis segadust vaid see on pigem hea, sest tänapäeva ei pea muretsema ühe ja ainsa erialavaliku pärast vaid toimub elukestev õpe.

4.3.3 Mõju eraelule

Noortekeskuse mõju igapäevaelule oli noorte hinnangul väga suur, sest kõik noored muutusid tänu seal käimisele palju tegusamaks. Annika ja Laura istusid enne noortekeskuses käimist väga palju arvutis. Nüüd on Annika, Laura ja Elina muutunud palju aktiivsemaks ning nende elu on palju tegusam.

Annika: “Ma kujutan ette, et ma oleksin täiesti teine inimene kui ma pole noortekeskuses käinud, et ma vahepeal mõtlen ka sellele, et kui ma enne noortekeskuses käimist olin selline, et minu sõprade ringkond oli umbes 6 inimest ja ise enamvähem olin, et läksin koolis koju ja mängisin arvutimänge ja läksin magama, et siis ma asendasin selle noortekeskuses käimisega, et võibolla ma oleksin siamaani enamvähem selline, et läheksin koolist koju ja mängiksin arvutimänge ja väga muud ei teeks. Tänu sellele, et ma olen noortekeskuses käinud, et kui keegi küsib, et millega ma tegelen siis ma tavaliselt loen ette 5 erinevat siukest just, et (noorte asutus) ja (mõtleb) noorteaktiivid ja igasugused sellised asjad”

Laura, Annika ja Elina eraelu muutus noortekeskuses käimise tõttu palju aktiivsemaks. Samuti on täidetud ka mitteformaalse õppe eesmärgid, sest arvutimängude mängimise asemel lüüakse noorteaktiivides kaasa ja ollakse niisama tegusad. Erinevates tegevustes kaasa löömine tähendab kindlasti suhtlemise suurenemist ja see vajab omajagu korraldusoskust ja meeskonnatööoskust.

Noortekeskuses käimise mõju eraelule on suur, sest kui varem noored istusid kodus ning ei olnud väga sotsiaalsed siis pärast noortekeskuses käimist on nad muutunud palju tegusamateks ja suhtlusaltimateks.

4.3.4 Mõju väärtustele

Noortekeskuses käimisel oli mõju ka noorte väärushinnangutele. Annika ja Elina hakkasid palju rohkem väärtustama inimesi ja sõpru enda ümber.

Laura: *“ma ei tea, ma ei saa öelda, et ma ei pidanud seda oluliseks, aga ma ei pööranud nii palju tähelepanu sellele, kuna mul oli koguaeg aega. Nüüd ././ pean oluliseks aega. ././ panustada enda aega väga paljudesse kogemustesse ja samas leida ka aega puhkamiseks. Et aeg on hästi väärtuslik minu arvates. Kui meil ei oleks aega meil ei oleks mitte midagi. ././ Et alati on ka nii, et vana sõbraga tahad kokku saada siis koguaeg sul ei ole aega sul ei ole aega, aga tegelt mis sa teed selle aja jooksul. Tegelikult lihtsalt oled arvutis ja. Tegelikult saab alati mahutada midagi enda ajakavasse”*

Laura ütleb, et ta väärtustab aega, kuid samas võib järeldada tema jutust ka seda, et tema jaoks on olulised sõbrad kellele tuleks aega leida ja kellele enda aega panustada. Ta soovib suhelda rohkem inimestega ning elada aktiivset ekraanivaba elu.

Margit: *“Noored ././ Noorsootöötajad, väärtustan neid (noorsootöötajad) rohkem, kindlasti. Ma ei oleks teadnud, kes need inimesed on. “*

Margit õppis väärtustama noorsootöötajaid ja noori, mis võib olla seotud ka teistsuguste noortega kokku puutumiselega.

Noortekeskuses puututakse kokku väga paljude erinevate inimestega, kes ei pruugi olla sarnaste vaadete ja taustaga. Noortekeskuse positiivseks küljeks on see, et noored, kes soovivad noortekeskuses käia peavad õppima üheskoos toime tulema. Kindlasti võib tekkida väärtuskonflikte ja muid ütlemisi, kuid siin on oluline roll noorsootöötajal, kes saab noori suunata konflikte lahendama. Erinevate põhimõtetega noorte ühendamise on kindlasti keeruline, kuid see on oluline oskus ka tulevikuks. Täiskasvanuna ei saa me alati valida, kellega koos töötame või kokku puutume.

Ragnar hakkas tänu noortekeskusele kooli väärtustama ning seal olles innustas pidevalt ka teisi noori koolis käima ja seal tubli olema.

Ragnar: "kõige suhtes, päris palju rääkisid, et nad ei viitsi koolis käia, neil on hinded on halvad. Siis ma rääkisin enda kogemusest mis võib juhtuda niimoodi. Tõin hästi palju enda elust näiteid selle kohta ja siis nad hakkasid mõtlema ohoh, et nii ei taha, et juhtuks ja siis nad hakkasid (koolis käima). Mingi ühega oli nii, et läks mingi kaks kuud mööda ja hinded hakkasid juba paranema, sest ta võttis mõistuse pähe ja mõtles, et davai ma teen niimoodi, ma tahan paremat elu. Tal on korras sessuhtes."

Ragnaril oli endal koolis keeruline ning tänu noortekeskusele suutis ta ennast kokku võtta. Ta sai aru, kui oluline on koolis käimine ning õppimine. Ta soovis ka aidata teisi jagades enda kogemust teiste noortega, kes olid parasjagu keerulises seisus.

Noored vastasid küsimusele erinevalt, kuid kõik vastused siiski olid seotud oma nurga alt erinevate inimeste ja suhete väärtustamisega. Samuti tõid noored välja kooli ja aja väärtustamise.

4.3.5 Mõju käitumisele

Margiti hinnangul muutus ta tolerantsemaks, sest tema jaoks siiski on kohati noortekeskuse maine seotud vene noortega, kes ropendavad ja laamendavad. Tema hinnangul suudab ta nüüd selliseid inimesi paremini taluda ja jääda rahulikuks.

Margit: "aga üldjoontes ikkagi mulje jääb sellest noortekas selline kuidagi kirjeldaks seda seltskonda, kes seal käib, sellised noored sellised gängsta vene poisikesed, ropendavad, /../ veits

kujundavad minu jaoks seda noortekeskuse nagu olemust. /../ Võib-olla, võib-olla ikkagi see, et ma suudan kindlasti mingitest inimestest nagu rohkem taluda selliseid teistsuguseid inimesi kui on kuskil mingisugust noored, kes ropendavad või laamendavad või siis mina kuidagi võib-olla suudan jääda rahulikumaks või või kuidagi mitte nii häirituna tunda ennast kui mõni teine inimene, kes nagu ei ole, nendega võibolla kokku puutunud.”

Ragnar: *“see ka, et suuda teisi rahvusi tolereerida rohkem. Kui oled ühes toas mingi 3-4 tundi näiteks vene rahvusega, alguses mõtled küll aa venelane mingi rõve inimene, aga tegelt ta on tore inimene täiesti, et ta ei ole nii halb ja paha.”*

Margit on pikalt noortekeskuses käinud, kuid siiski tema jaoks seostub noortekeskus kohati ebameeldivate noortega, kes käituvad ebaviisakalt. Kuid seal olles on ta suutnud õppida ja neid noori paremini mõista ja jääda rahulikuks.

Noortekeskuses saavad kokku erinevate kultuuride, sotsiaalsete staatustega ja arusaamadega noored, sest nagu Margit ja Ragnar ütlesid- tänu sellele tekib parem üksteise mõistmine.

Noortekeskuses peegeldub ühiskonnas valitsev eristumine ja eristamine eesti keelt kõnelevate ja vene keelt kõnelevate inimeste vahel.

Noortekeskuses käimine muutis noori tolereerivamaks, suhtlusaltimaks ja aktiivsemaks. Noored oskavad nüüd paremini mõista ka negatiivsete käitumismustrite põhjuseid ja teistsuguseid noori.

4.3.6 Mõju tööturul hakkama saamisele

Tänu noortekeskusele tutvusid noored töömalevaga ja 4 intervjuueeritavad olid ka seal osalenud. Kolm malevas osalejat arvavad, et töömaleval oli kindlasti oluline roll ka nende tööle asumisel. Nende hinnangul on neil palju rohkem töökogemust, tutvusi ja parem töökasvatus.

Elina osales malevas, aga ta arvab, et tema tööle saamist malevas käimine ei mõjuta, sest ta oli juba pikalt enne töömalevat tööd teinud.

Ragnar ei ole käinud töömalevas, kuid arvab, et sai töö tänu noortekeskuste tegevustes kaasa löömisele.

Ragnar: *“Sellepärast, et seal sa õpid juurde nii palju uut, et kui sa juba noorena lähed siis sa hakkadki õppima seal hästi palju nagu näiteks juhtimist, projekteerimist, sul tuleb julgust juurde, et inimestega suhelda. /../ tööintervjuul paremini rääkida endast, räägid hästi ilmekalt ja no rahulikult räägid seal, et sul on suhtlemine juba olemas, et suudad võõraste inimestega suhelda. nagu minulgi oli. Ma ei oskandki kellegagi suhelda, paar korda käisin siis suhtlen inimestega nii vabalt lihtsalt. Suudad hästi rääkida, hästi väljendada ennast ja kui sa teed projektis kaasa siis sul on ka mingi kogemus näiteks olemas juba. Kui sa tahad sellel erialal tööle minna näiteks õhtujuhiks või milleks iganes. Noortekeskusest on see kogemus olemas. Saad tuua selle enda cv-s välja, seal tegid seda, kõik on kirjas, vaatavad, et ohoh, olemas, sobiks.”*

Noortekeskuses käimine ja üritustes kaasa löömine andis Ragnarile kogemus, mida tal varem ei olnud. Ta õppis seal palju paremini inimestega suhtlema, ta suudab võõrastega kontakti saada ja ennast paremini väljendada tänu noortekeskusele.

Ragnari kogemus näitab, et isegi kui noored ei osale töömalevas, mis on väga konkreetselt seotud töökogemuse ja töökasvatusega, võivad nad ka noortekeskuses käies saada tööga seotud oskuseid juurde.

4.3.7 Mõju suhetele

Kui Margit käis noortekeskuses siis ta tundis, et tema emal oli kohati pahameel selle suhtes, kuid samas oli ema ka õnnelik, et tema lastega tegeletakse.

Margit: *“Nagu kui ma seal käisin, siis lähedaste ja perekonnaga oli see, et siis ma mäletan /../, et võib-olla oli see, et ema jälle ütles: “jälle sa tuled sealt noortekeskusest” mingi natuke, oli selline /../ pigem arvan, aga samas mu ema oli pärast nagu tänulik. Et, et noh, et ikka meie noortega tegeletakse, aga midagi nagu mäletan, ju hästi väike, mingi tühine. “*

Kui noortel on noortekeskuse näol koht kus olla siis võib see kodus veedetud aega vähendada. Margiti ema pahameel võis olla seotud sellega, et Margiti tähelepanu läks kodunt ära, kuid üldplaanis oli Margiti ema rahul, sest teadis kus tema lapsed viibivad ning, et nendega tegeletakse seal.

Lastevanemate pahameel võib olla seotud hirmudega ning on ka mõistetav, sest lapsevanem vastutab enda lapse eest. Kui vanematel puudub selge arusaam, kus ja kellega noor aega veedab võib tekkida vanematel info puudumisest hirm. Samuti tuleb mängu ka stigma küsimus- missugune on üldse lastevanemate arusaam noortekeskusest?

Pahameele tekitajaks võib olla ka see, et noored veedavad noortekeskuse tõttu vähe aega kodus mille tulemusena nad ei ole kaasatud perekondlikes tegevustes. Kindlasti võib olla ka hirmuks kodutööde ja prioriteetide muutumine.

Teised intervjueeritavad ütlevad, et neil läksid perega suhted noortekeskuses käimise ajal paremaks. Annika ütleb, et tema sai noorsootöötajatelt tuge ning nõu, kuidas konflikte lahendada. Sama tundis ka Ragnar.

Ragnar: *“paremaks, sest varem nagu ei saanud perega hästi läbi ja teistega, aga siis ma hakkasin noortekas käima, seal räägiti minuga, et peaksin nii-nii olema. Mõtlesin pikalt selle peale, proovisin ise läbi ja nüüd on nagu kõik suhted paranenud igat moodi, sõpradega, noh tüdrukutega ei saanud läbi, ei osanud suhelda. Sain sealt nõu, kuidas ja nüüd on elu palju parem ja lihtsam. Suhtlemine paraneb seal ka hästi palju, et suudad inimestega suhelda erinevas formaadis, see ka, et suuda teisi rahvusi tolereerida rohkem.”*

Ragnarile andsid noorsootöötajad nõu, kuidas ta saaks ise oma suhteid paremaks muuta ning ta võttis noorsootöötajaid kuulda ja ta tunneb, et on toimunud muutus nii suhetes perega kui ka vastassugupoolega.

4.4 Noortekeskuses käimisest saadud õpiväljundid

Kõik intervjueeritavad noored olid noortekeskuse käimise ajal seotud suuremal või vähemal määral mõne projektiga. Küsides noorte käest missuguseid mitteformaalse õppe väljundeid,

mida võib nimetada ka sotsiaalseteks oskusteks, nad said, siis enamasti olid vastused seotud projektides osalemisega.

Elina arvab, et tema õppis noortekeskusest ette näidatud (Novosodova, i.a) nimekirjast kõiki oskuseid välja arvatud kultuuridevahelist teadlikkust. Ta ütleb, et tegelikult oli noortekeskuses kaks erinevat kultuuri: Eesti ja Vene, kuid hetkel välismaal olles tunneb ta, et suuremat pilti teistest kultuuridest ta tegelikult ei saanud. Elina oleks soovinud, et oleks toimunud ka selle arendamine.

Sarnaselt Elinale arvab ka Annika, et tema õppis kõiki nimekirjas toodud oskuseid, kuid eraldi tõi veel välja juhtimis- ja organiseerimisoskuse, suhtlemise ja meeskonnatöö. Ta arvab, et enne noortekeskuses käimist oli ta palju tagasihoidlikum.

Laura õppis noortekeskusest planeerimisoskust, mis tema jaoks tähendab ka ajaplaneerimisoskust. Lisaks õppis ta veel enesekindlust ja suhtlemist, sest ka tema oli alguses väga tagasihoidlik.

Ragnar sai noortekeskusest hea planeerimisoskuse, meeskonnatöö oskuse ja koordineerimisoskuse.

Margit tõi välja, et tema õppis meeskonnatööd ja korraldamist. Margit arvab, et tegelikult oli nende tiim veel liiga noor, et projekti ise läbi viia, kuid kogemus kui selline oli väga oluline.

Margit: *“ma arvan, et me olime liiga noored selle tegemiseks tegelikult, aga, aga noh, ikkagi kunagi on vaja saada korraldamise kogemus.”*

Isegi kui noored on vanuselisel liiga noored, siis neile antakse võimalus proovida erinevaid asju, sest nagu Margit ütles, nii saab kogemuse. Kui noored ei ole tegelikult piisavalt küpsed, et suurt projekti ise läbi viia, siis noorsootöötajad annavad ikkagi võimaluse ja toetavad igal võimalikul moel. Kui ebaõnnestutakse siis tehakse seda soodsas keskkonnas, kus noorsootöötaja on toeks ja vigadest saab õppida.

Lisaks sotsiaalsetele oskustele õppisid noored ka palju praktilist, mida igapäevaelu võib vaja minna.

Elina õppis õhtujuhtimist ning tunneb nüüd, et lava on tema kodu. Samuti õppis ta erinevaid kunstinippe.

Annika tegeles projektidega palju ning tema hinnangul ongi kogu projektkirjutamine ja eelarve koostamine just see, mida tema õppis.

Laura: *“Selline keskkonnateadlik käitumine, võibolla prügisorteerimine ja nii. Nüüd tundub nagu ma oleks terve elu seda teinud, õige prügi õigesse prügikasti viskand, aga tgl ei ole nii./../ Minu arvates oligi noortekeskuses, kas keegi jagas mingeid flaiereid või keegi rääkis sellest, keskkonnateadlikkusest või kuidagi nii, minu pere nüüd siamaani sorteerib prügi.”*

Laura õppis projekti aruande kirjutamist, hobusega ratsutamist, kokkamist, koristamist ja keskkonnasäästlikku käitumist. Ta õppis prügisorteerimist ning tekitas selle harjumuse ka enda kodustel. Samuti tunneb ta, et noortekeskuses käimine on väga kasulik, sest õpitakse hoopis teistsuguseid asju kui koolis.

Laura: *“ma lisaksin seda lihtsalt, et see jääks kindlasti kajama, et ma lisan seda hästi palju alati, et noortekeskuse käimine ongi selline, et sa saad seal haritud, aga mitte nii nagu koolis. See on hoopis teine. Sa kasvad seal inimesena nii palju. Sa arened hoopis teistmoodi, teise külje pealt. Ma nüüd ei ütle, et kool ei ole üldse oluline, kool on ka oluline, aga sul peab olema selline läbi lõbu õppimine ka. Ja see hullult aitab kaasa, see aitab nii palju noori kellel võib-olla ongi kodus probleemid või kellel ei ole või kellel on sõpradega probleemid, et see aitab, et see toob kõik erinevad inimesed kokku ja sealt saabki ainult head tulla minu arust. Et see on hästi oluline, et ma soovitan kõigile nagu käia seal.”*

Ka Ragnari jaoks on noortekeskuses käimise kogemus andnud väga palju ning ta arvab, et noortekeskused on erilised, sest sealseid kogemusi ja oskuseid ei saa mitte kuskilt mujalt.

Ragnar: *“Lisada nii palju, et noortel ei olekski mingit tegevust kui ei ole noortekeskuseid. Kui ei oleks noortekeskusi siis noortel oleksid teistmoodi. Kui nad käiksid 2-3 korda vähemalt ära siis nad näevad kui lõbus seal on, kui lahe seal on ja kui palju uusi võimalusi seal avaneb midagi teha. Näiteks minna välismaale mingit projekti tegema, võimalus reisida, lähedatest üritustest osa võtta, sealt saad kogemuse eluks, mida kuskilt mujalt pole võimalik saada.*

Reaalne fakt lihtsalt, sellist kogemust ei saa kuskilt mujalt kui noortekeskustest. Kõik noortekeskused pakuvad nii palju erinevaid võimalusi sulle midagi teha. See on jaa, ülifun koht, kus käia ja uusi tutvusi saada ja uusi sõpru ka näiteks. See on nagu jah, parim”

Annika: “mina olen ise olnud alati see, kes mitteformaalset õpet on toetanud, et läbi noortekeskuse seda taga ajanud, et see on minu arust selline väga vajalik osa noore arengus.”

Erinevaid mitteformaalse õppe väljundeid õppisid noored kõige rohkem läbi erinevate projektide ja selle pärast on paljud oskused seotud planeerimise, organiseerimise ja meeskonnatööd. Samuti õpiti suhtlemist palju. Noored teevad ise väga suuresti vahet mitteformaalsel õppel ja formaalsel õppel. Nad peavad mõlemat oluliseks, kuid noortekeskuses pakutav mitteformaalne õpe on unikaalne.

4.5 Eemale jäämise põhjused

Eestis on noor kuni 26.aastane ning see tähendab, et noortekeskus peaks olema mõeldud kuni 26.aastastel. Vaatamata sellele ütlevad intervjueeritavad, kellest kõige vanem on 21.aastane, kõik kui ühest suust, et peamine põhjuse noortekeskuses enam mitte käimiseks on tunne, et ollakse välja kasvanud.

Põhjuseks võib olla see, et Tartu linna noorsootöö prioriteediks on 7-19.aastaste vaba aja arendavate tegevuste soodustamine ehk siis ongi noortekeskuste tegevused suuremalt jaolt mõeldud kuni täiskasvanuks saamiseni. Mis omakorda tähendab, et tegelikult ei ole vanematel noortel kohta, kus koos sõpradega aega veeta. Samas tuleb intervjueeritavate jutust välja, et nende prioriteedid on muutunud ning otseselt pole tungivat vajadust sellisele kohale.

Annika: “ma olen lihtsalt natukene välja kasvanud sellest, et mul on nii palju teisi tegemisi oma elu ja kooliga, et noortekeskus lihtsalt ei mahu enam sinna ././ ma lihtsalt leian, et kuna väga palju minu vanusegrupist ja minu sõpradegrupist, kes käisid noortekeskuses ei käi enam, ja kõik on enam vähem rohkem kooliga tegelema hakanud. Isegi kui ma olen käinud siis mul ei olnud seal väga enam midagi teha kuidagi, et nagu nooremad on kõik peale tulnud ja minu seltskond on muidugi laiali lagunenud ja siis ma pole lihtsalt jäänud sinna.”

Elina: “võibolla ma lõpetasin sellepärast, et ma tundsin, et noortekeskuse enam ei anna mulle midagi juurde kui ma seal nagu noor olen. Sellepärast, et ta on mulle juba nii palju õpetanud ja ma tundun, et ma enam ei arene ja võibolla sellepärast lõpetasin seal aktiivse käimise ära.”

Noorte jutust võib järeldada, et noortekeskuses eemale jäämise põhjused võivad olla prioriteetide muutustega seotud või võib olla ka tegemist olukorraga, kus täiskasvanud noorel ei ole seal piisavalt võimalusi ja tegevused ei vasta noorte vanusele, mille tõttu jäetakse minemata. Samuti ei ole seal omavanuseid tuttavaid, kellega koos aega veeta.

KOKKUVÕTE

Formaalne, mitteformaalne ja informaalne õpe on noore inimese jaoks kõik olulised õppemeetodid. Ligipäas formaalsele õppele on lihtne, sest seda pakub kool, kus noored veedavad suurema osa ajast. Informaalne õpe toimub igal pool ja on sellepärast samuti lihtsasti kättesaadav. Mitteformaalset õpet pakuvad erinevad noorsootöö asutused ning sellest osa saamiseks peavad noored ise seda soovima ning minema näiteks noortekeskusesse.

Põhjus, miks noored noortekeskustesse lähevad on, et neil on kodused probleemid, puuduvad huviringid, neil on soov veeta aega sõpradega siseruumis ja samuti on ka sõprade tehtud reklaam noortekeskuste kohta hea. Intervjueeritavad noored hakkasid noortekeskuses edasi käima, sest seal võeti neid hästi vastu, seal sisustati nende vaba aega ja neil on hea võimalus sõpradega ka niisama aega veeta siseruumides ilma suurema organiseeritud tegevuseta.

Seal toimuv mitteformaalne õpe avardas noorte silmaringi haridusliku poole pealt. Lisaks nende enda mõtetele lisandus neile veel palju muid võimalusi, mida õppima minna. Noored said planeerimise ja organiseerimise oskuse. Samuti õpiti meeskonnatööd ja suhtlemist.

Noortekeskuses toimuvad tegevused on väga kasulikud, sest noorte endi sõnul leitakse seal enda talent, silmaring avardub, muututakse aktiivsemaks, hakatakse suhteid rohkem väärtustama, ollakse suhtlusaltimad ja tolereerivamad erinevuste suhtes. Noortekeskus muudab noored tegusamateks ja suhtlusaltimateks. See tähendab, et seal toimuv tegevus avaldab noortele suurt mõju ja õpitakse oskuseid, mida formaalse õppe ja informaalne õppe kaudu on keeruline omandada.

Seal käinud noortel on tulevikus tööturul eelis, sest ollakse avatumad erinevatele erialadele ja tänu noortekeskuses saadud kogemustele ollakse teistest noortest kogenenumad.

Noored tunnevad, et nad oleksid teistsugused inimesed, kui nad ei oleks noortekeskuste tegevustes kaasa löönud.

Mitteformaalne õpe tähendab esmapilgul lõbusat tegevust, kuid tegelikult toetab see noore inimese arengut ja õppimist. Tänu noortekeskuses toimuvale mitteformaalsele õppele on seal käinud noortel palju sotsiaalseid oskuseid, et täiskasvanu elus hästi toime tulla.

KASUTATUD KIRJANDUS

Allaste, A.-A. Beilmann, M. Martma, L. Nugin, R. Pirk, R. Taru, M. Vihma, P. (2017). Noorteseire aastaraamat.

http://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSgOgZmIkIyMDE3LzA0LzIwLzEyXzMwXzM0XzE4N19Ob29ydGVzZWlyZV9hYXN0YXJhYW1hdF8yMDE2VkVFQkkucGRm/12_30_34_187_Noorteseire_aastaraamat_2016VEEBI.pdf 04.05.2018

Amná, E., Ivarsson, J. (2016) Perspectives of policy makers on EU and on youth active citizenship. <http://www.catchyou.eu/the-project/publications/wp3bp/> 04.05.2018

Being young in Europe today- demographic trends (2017). Eurostat kodulehekülg. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Being_young_in_Europe_today_-_demographic_trends 04.05.2018

Crossman, A., (2018) An overview of qualitative research methods. <https://www.thoughtco.com/qualitative-research-methods-3026555> 04.05.2018

Ennetus- ja koostöö (i.a) Sotsiaalkindlustusameti kodulehekülg. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/et/lapsed-ja-pere/lastekaitse/ennetus-ja-koostoosa> 28.05.2018

Kasearu, K., Trumm, A. (2013). NEET- “Noored, kellega keegi ei arvesta ja kes kuskil ei käi”? Praxis: Poliitikaülevaade 5/2013. http://praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Tooja_Sotsiaalpoliitika/08_46_56_300_Poliitikaylevaade_5_veeb.pdf 04.05.2018

Kas Eestis on töötavate noorte defitsiit? (2016). Statistikaameti kodulehekülg. <https://blog.stat.ee/tag/neet-noored/> 04.05.2018

Kaukvere, T. (2016) Millised on Eesti noored tegelikult? <https://www.postimees.ee/3687941/millised-on-estli-noored-tegelikult> 10.05.18

Kleinberg, A. (2015) Nooruki psühhoanalüütiline arengukäsitlus. http://www.lastehaigla.ee/public/vaimse_tervise_keskus/24.04.15_Nooruki_psyhhoanalyytiline_arenguk2sitlus_A.Kleinberg.pdf 10.05.18

Kui palju on Eestis lapsi ja noori? (2017). Statistikaameti kodulehekülj. <https://blog.stat.ee/2017/02/20/kui-palju-on-eestis-lapsi-ja-noori/> 04.05.2018

Kutsekoja kodulehekülj (i.a) Kutse-eeetika noorsootöös <https://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10452095/lisad/10452096> 10.06.18

Laste ja noorte riskikäitumine ja vägivald (i.a) Kriminaalpoliitika kodulehekülj. <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/sekkumine/laste-ja-noorte-riskikaitumine-ja-vagivald> 04.05.2018

Laste ja noorte tervise edendamine (2017) Tervise Arengu Instituudi kodulehekülj. <http://www.tai.ee/et/tegevused/tervise-edendamine/laste-ja-noorte-tervise-edendamine> 04.05.2018

Laste ja noorte õigused ja kohustused (i.a) Õiguskantsler kodulehekülj. <http://www.oiguskantsler.ee/et/laste-ja-noorte-%C3%B5igused-ja-kohustused> 28.05.2018

Lastekaitseeadus (2016) Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001> 04.05.2018

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014) Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <http://samm.ut.ee/> 10.05.2018

Liivamägi-Hitrov, A., Kask, K., (2016). Lapse küsitlemise käsiraamat. http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/lapse_kusitlemise_kasiraamat_2016_0.pdf 04.05.2018

McLeod, S. (2018) Simply Psychology. <https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html> 10.05.2018

Mental health: a state of well-being (2014) Maailma Terviseorganisatsiooni kodulehekülj. http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ 04.05.2018

Mis on noortekeskus (2014) Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/noorsootoo/noortekeskus/> 28.05.2018

Mitteformaalne õppimine (i.a) Mitteformaalne kodulehekülj. <http://mitteformaalne.ee/mitteformaalne-oppimine/> 04.05.2018

Mounts, S. N. (2015) Why are the teen brain designed for risk-taking? <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-wide-wide-world-psychology/201506/why-are-teen-brains-designed-risk-taking> 04.05.2018

Murakas, R., (i.a) Uuring: Rahulolu noorte vaba aja võimalustega Tartus. Tegevuste osalemise seos noorte isikliku ja sotsiaalse arenguga. <https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/Kultuur%20ja%20vaba%20aeg/Noorsoot%C3%B6%20Kokkuv%C3%B5te.pdf> 04.05.2018

NEETS - Understanding young people who are Not in Education, Employment or Training (i.a). Report. LLP-Leonardo da Vinci Program, Moving Project, Study "Understanding NEETS". http://www.movingproject.eu/pdf/Research_Report_-_Understanding_NEETS.pdf 04.05.2018

Noorsootöö (2014) Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/noorsootöö> 10.05.2018

Noorsootöö seadus (2010). Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062016006> 04.05.2018

Noorsootöö struktuurid (2017) Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekül. <https://www.hm.ee/et/tegevused/noortevaldkond/noorsootoo> 04.05.2018

Noorsootöötajad ja huvihariduse spetsialistid (2010) Rajaleidja

Noorsootöötaja, tase 6 kutsestandard (2012) Kutsekoja kodulehekül. <https://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10452122/pdf/noorsootootaja-tase-6.4.et.pdf> 04.05.2018

Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 (i.a). Haridus- Teadusministeeriumi kodulehekül. https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf 04.05.2018

Novosadova,M. Selen,G. Piskunowicz,A. Hassan Nasr Mousa,S. Suoheimo,S. Radinja,T. Schrey,T. Strycharz,A. Vanpeperstraete,B. Hoffmann,J. Sarli,M. Lavchyan,Z. Arnold,B. Chisholm,L. Nomikou,M. Miguel Cavaco António,B. Hebel,M. Dodin,A-J. Patecka,A. Reuter,

P. (i.a) NFE book: the impact of nonformal education for young people and society.
https://www.aegee.org/wp-content/uploads/publications/NFE_book.pdf 04.05.2018

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2010) Riigi Teataja.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410> 04.05.2018 04.05.2018

Taru, M., Pilve, E., Kaasik, P., (2015)
<https://www.entk.ee/sites/default/files/Noorsootoo%20Eestis.pdf>

„Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ toetuse andmise tingimused. (2015).
https://www.struktuurifondid.ee/sites/default/files/oigusaktide_lisad/lisa_torjutusriskis_noorte_kasamine_0.pdf 04.05.2018

Vihalemm, T. (2014) Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas.
<http://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu> 28.05.2018

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sandra Kremann,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Noortekeskuses toimuva mitteformaalse õppe mõju noortele nende enda tõlgenduste alusel“ mille juhendaja on Merle Linno.
  - 1.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.